

Zapobieganie wypadkom związanym z transportem w miejscach pracy

Każdego roku w Unii Europejskiej w wypadkach związanych z pracą ginie około 5 500 osób, przy czym jedna trzecia wypadków śmiertelnych łączy się z transportem¹⁾. Wypadki te zazwyczaj wiążą się z: potrąceniem lub przejechaniem ludzi przez poruszające się pojazdy (np. podczas cofania), upadkami osób z pojazdów, uderzeniami przez przedmioty spadające z pojazdów lub przewracaniem się pojazdów. Wypadkom tym można zapobiec poprzez efektywne zarządzanie i zastosowanie środków zapobiegawczych.

Ryzyko zdarzeń wypadkowych jest większe w małych i średnich przedsiębiorstwach, które zatrudniają mniej niż 50 pracowników. Wskazania (rady) zamieszczone w niniejszej publikacji i w całym raporcie Agencji dotyczą środków transportu w przedsiębiorstwach wszystkich rodzajów i wielkości.

Zakres odpowiedzialności pracodawców

Stosownie do wymagań określonych w dyrektywach europejskich²⁾ obejmuje on:

- stosowanie się do minimalnych wymagań bhp w miejscu pracy lub na terenie budowy, dotyczących dróg i wyjść awaryjnych, tras transportu, powierzchni niebezpiecznych, platform załadunkowych, ramp
- zapewnienie pracownikom bezpiecznego wyposażenia (z uwzględnieniem jego dostosowania do wykonywanej pracy, właściwego doboru cech bezpieczeństwa oraz bezpieczeństwa użytkowania, szkoleń i udostępniania informacji, kontroli i konserwacji). Istnieją minimalne wymagania dotyczące użytkowania sprzętu mobilnego (ruchomego), np. zapobiegające przewracaniu się wózków widłowych
- umieszczenie znaków ostrzegawczych bhp w miejscach, w których nie można uniknąć ani dostatecznie ograniczyć zagrożeń przy zastosowaniu innych środków zapobiegawczych
- udostępnienie środków ochrony indywidualnej (hełmy, ubrania odblaskowe, itd.). Środki powinny być odpowiednie do zagrożeń i należy je stosować tam, gdzie zagrożeń nie można wyeliminować innymi środkami. Środki ochrony indywidualnej powinny być wygodne i utrzymane w należytym stanie, a ich stosowanie nie powinno powodować innych zagrożeń
- stosowanie się do ogólnych przepisów i wytycznych regulujących zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy, uwzględniając: szacowanie i zapobieganie ryzyku zawodowemu, nadawanie priorytetu środkom ochrony zbiorowej ograniczającym ryzyko, udostępnianie informacji i szkolenia oraz konsultowanie się pracodawcy z pracownikami i koordynację działań z zakresu bhp z podwykonawcami.

Minimalne wymagania ustalone w dyrektywach zostały wprowadzone do prawa krajowego. Krajowe przepisy mogą zawierać dodatkowe ustalenia.

Pracownicy zobowiązani są do aktywnej współpracy z pracodawcami, stosowania wprowadzonych przez nich środków ostrożności i postępowania zgodnie z instrukcjami przekazanymi im na szkoleniach.

Konsultowanie działań z pracownikami jest niezbędne. Wykorzystanie ich wiedzy pozwala na skuteczne wykrywanie zagrożeń i właściwą realizację przyjętych rozwiązań w miejscu pracy.

Praktyczne zapobieganie wypadkom

Pierwszym krokiem jest dokonanie stosownego i wystarczającego szacowania ryzyka. W tym celu należy:

1. Zidentyfikować zagrożenia związane z pracą środków transportu – np. zawracaniem, ładowaniem i rozładowywaniem. Odpowiedzieć na pytanie: Co może pójść nie tak i kiedy? Na przykład: czy ludzie mogą zostać potrąceni lub przejechani? Czy ludzie mogą spaść z pojazdu w trakcie jego ładowania?
2. Zidentyfikować osoby, które są narażone na każde z zagrożeń. Najczęściej będą to kierowcy i inni pracownicy. Mogą to być również goście lub inne osoby postronne.

3. Ocenić ryzyko związane z każdym zagrożeniem – prawdopodobieństwo, że dojdzie do urazów ciała oraz ich ciężkość. Czy istniejące środki prewencyjne są odpowiednie, czy należy zrobić więcej w tej kwestii?
4. Ustalić priorytety działań i zrealizować te działania.
5. Okresowo powtarzać szacowanie ryzyka, w szczególności tam, gdzie wprowadzono jakieś zmiany – np. nowe środki transportu, zmiany tras transportu.

Należy przede wszystkim uwzględnić zbiorowe środki eliminowania zagrożeń, jak np. ulepszenie projektu i zmiany rozmieszczenia stanowisk pracy, prowadzące do zminimalizowania ryzyka wypadków związanych z transportem. Znaki ostrzegawcze należy stosować jako środki zastępcze, jeśli zagrożenie nie da się wyeliminować w inny sposób. Poniżej przedstawiono kilka wskazówek do rozważenia przy szacowaniu ryzyka i wyborze środków zapobiegawczych.

Bezpieczne miejsca i systemy pracy

Eliminować potrzebę zawracania środków transportu, poprzez lepszą organizację miejsca pracy, zastosowanie bezpiecznych systemów dotyczących zawracania pojazdów.

Zapewnić bezpieczne systemy pracy przy ładowaniu i rozładowywaniu pojazdów.

Zadbać, aby rozmieszczenie dróg dojazdowych było odpowiednie do stosowanych środków transportu i aktywności pieszych.

Tam, gdzie to możliwe, rozdzielić ruch pieszy od ruchu środków transportu. Jeśli nie jest to możliwe, należy umieścić odpowiednie znaki ostrzegawcze. Należy zadbać, aby wzdłuż tras transportu była wystarczająca liczba przejść dla pieszych. Należy rozważyć wprowadzenie ruchu jednokierunkowego, w celu ograniczenia ryzyka kolizji środków transportu.

Zadbać o dostosowanie dróg do rodzaju i liczby środków transportu korzystających z nich. Zadbać, aby drogi były dostatecznie szerokie i aby podłoże i powierzchnia dróg była utrzymywana w dobrym stanie. Tam gdzie to możliwe, należy usunąć wszelkie przeszkody, w przeciwnym przypadku należy zadbać, aby przeszkody były dobrze widoczne. Przy projektowaniu dróg należy unikać ostrych zakrętów. Na zakrętach z ograniczoną widocznością należy zainstalować odpowiednie lustra.

Sprawdzić, czy zostały wprowadzone odpowiednie środki bezpieczeństwa. Mogą być potrzebne ograniczenia kierunku i prędkości oraz odpowiednie znaki informacyjne i ostrzegawcze. Ustalić, czy konieczne jest wprowadzenie fizycznego ograniczenia prędkości, np. poprzez instalację progów na drodze. Krawędzie platform załadunkowych, wykopów, itd. należy oznaczyć w przejrzysty sposób i jeśli to możliwe, wyposażyć w barierę ochronną.

Zadbać o utrzymanie środków transportu w należytym stanie. Niezbędne jest wprowadzenie programów konserwacji. Kierowcy przed użyciem środków transportu powinni przeprowadzić podstawową kontrolę, np. sprawdzić hamulce i oświetlenie przed rozpoczęciem swojej zmiany.

IDEW

¹⁾ Wypadki związane z pracą w Unii Europejskiej w 1996 r., Statistics in Focus, Temat 3 – 4/2000, Eurostat.

²⁾ Na witrynie WWW <http://europe.osha.eu.int/legislation> znajdują się linki do stron zawierających prawodawstwo Unii Europejskiej, szczegółowe informacje dotyczące dyrektyw Komisji Europejskiej dla małych i średnich przedsiębiorstw, szacowania ryzyka, oraz linki do witalnych państw członkowskich Unii Europejskiej, gdzie można znaleźć przepisy prawne i wytyczne obowiązujące w tych państwach.

Praktyka kierowania i pracy środkami transportu

Zadbać, aby dobór i charakter procedur szkoleniowych zapewniał zdolność kierowców do bezpiecznej pracy. Kierowcy powinni mieć kwalifikacje w zakresie obsługi swoich środków transportu i wykonywania ich codziennej konserwacji. Kierowcy powinni mieć orzeczenia lekarskie o właściwym stanie zdrowia, powinni mieć dobry słuch oraz wzrok i sprawność. Tylko ludzie dobrani, przeszkoleni i uprawnieni mogą być dopuszczani do kierowania środkami transportu. Zadbać o odpowiednie oświetlenie i widoczność, zapewniające bezpieczne przejścia w miejscu pracy (zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz obiektu). Miejsca potencjalnych zagrożeń, np. skrzyżowania dróg, przejścia dla pieszych i przeszkody muszą być dobrze widoczne. Jeśli praca kierowców i/lub pieszych nie może zostać należycie ograniczona, pracownicy powinni nosić ubrania odblaskowe.

Bezpieczeństwo środków transportu

Zadbać, aby stosowane środki transportu były bezpieczne i odpowiednie do wykonywanej pracy. Zakupione środki transportu powinny mieć odpowiednie urządzenia zabezpieczające i być zgodne z dotyczącymi ich normami. Muszą być zapewnione bezpieczne środki dostępu do pojazdu oraz wejścia i wyjścia z pojazdu. Kierowca może potrzebować ochrony przed przewróceniem się lub uderzeniem przez spadające przedmioty. Należy rozważyć wprowadzenie dźwiękowych urządzeń ostrzegawczych (np. podczas zawracania ciężarówek) oraz migających lamp na środkach transportu, zwiększających ich widoczność.

Bezpieczeństwo używania wózków podnośnikowych (widłowych)

Wózki podnośnikowe (widłowe) uczestniczą w wielu wypadkach w pracy, często podczas zawracania. Do czynników zwiększających prawdopodobieństwo wypadku należą: nieodpowiednie przeszkolenie pracowników, nieodpowiednie znaki ostrzegawcze, zły stan wózka, niedostateczne oświetlenie lub brak miejsca.

Tam, gdzie rozdzielenie ruchu pieszych i ruchu pojazdów nie jest możliwe, należy:

- Umieścić odpowiednie znaki ostrzegawcze i przejrzyste oznakowanie wskazujące, że drogi mają wielorakie przeznaczenie.
- Rozważyć przeznaczenie jednej strony drogi dla pieszych i oznaczyć ścieżkę.
- Zadbać, aby skrzyżowania były wyraźnie oznakowane i widoczne dla pieszych i dla kierowców wózków.
- Wprowadzić ruch jednokierunkowy, jeśli ograniczy on ryzyko kolizji.
- Zwrócić uwagę na miejsca, gdzie wózki podnośnikowe (widłowe) mogą spotykać się z innymi uczestnikami ruchu lub urządzeniami bądź pojazdami, np. przy platformach załadunkowych.

Zła widoczność

- Wózki podnośnikowe (widłowe) powinny być widoczne dla przebywających w ich pobliżu ludzi. Można to osiągnąć np. poprzez zainstalowanie na wózkach migających lamp, reflektorów i świateł zawracania. Podobnie, ludzie powinni być widoczni dla kierowców wózków, np. dzięki noszeniu ubrania odblaskowego.
- Należy włączać pulsujące światła ostrzegawcze, gdy wózek jest w użyciu.
- Należy rozważyć wprowadzenie sygnałów dźwiękowych, w szczególności w ruchliwych i głośnych miejscach. Należy zatrąbić przed wyjazdem np. z drzwi, w pobliżu zakrętów z ograniczoną widocznością i przed przystąpieniem do zawracania.
- Należy zminimalizować potrzebę zawracania, np. poprzez wprowadzenie ruchu jednokierunkowego. Aby zapewnić kierowcom dobrą widoczność drogi, w odpowiednich miejscach należy zainstalować lustra i zadbać, aby kierowcy z nich korzystali.
- Każdy pracujący w pobliżu wózków podnośnikowych (widłowych) musi zadbać, aby kierowca go dostrzegł. Nie należy chodzić za wózkami.

Bezpieczna jazda

- W obszarach o dużym natężeniu ruchu niezbędne jest wprowadzenie ograniczenia prędkości, szczególnie tam, gdzie ruch pieszych i ruch środków transportu nie jest rozgraniczony.
- Drogi powinny być utrzymywane w czystości i wolne od śmieci i ruchomych przeszkód.
- Należy unikać ostrego zakręcania. Przy zakrętach z ograniczoną widocznością, których nie da się wyeliminować, należy zainstalować lustra poprawiające widoczność.
- Podczas pracy lub prowadzenia wózka należy obserwować otoczenie.
- Należy uważać przy wyjazdach, przejściach i ścieżkach, przy których nagle mogą się pojawiać piesi i pojazdy.

Lista kontrolna dotycząca kierowców

- Kierowca nie powinien prowadzić pojazdu, gdy jego sprawność jest ograniczona, np. przez zły stan zdrowia lub słaby wzrok.
- Należy się upewnić, że kierowca rozumie procedury pracy i ograniczenia pracy środka transportu, związane z bezpieczeństwem.
- Należy przeprowadzać codzienne kontrole i zgłaszać pojawienie się wszelkich problemów. Należy znać przepisy i procedury obowiązujące w miejscu pracy, w szczególności procedury awaryjne, i zgodnie z nimi postępować.
- Kierowca powinien rozumieć system sygnałów.
- Należy utrzymywać prędkość środków transportu w ustalonych granicach bezpieczeństwa. Należy uważać przy zbliżaniu się do zakrętów.
- Przed przystąpieniem do zawracania należy sprawdzić, czy za pojazdem nie ma pieszych, innych pojazdów i przeszkód.
- W miejscach ograniczonej widoczności kierowca powinien korzystać z instalacji zwiększających widoczność (np. luster) lub z pomocy innych osób, sygnalizujących jego przejazd. W przypadku gdy sygnalizator stanie się niewidoczny dla kierowcy lub widoczność kierowcy zostanie drastycznie ograniczona, kierowca powinien się zatrzymać!
- Przed przystąpieniem do wprowadzenia jakichkolwiek poprawek lub usuwania zabezpieczeń pojazdu należy wyłączyć silnik.

Dalsze informacje

Dalsze informacje dotyczące praktyk dobrego zarządzania są dostępne na witrynie WWW Agencji: <http://osha.eu.int>. Wszystkie publikacje Agencji można pobrać bezpłatnie z jej witryny. Tematem Europejskiego Tygodnia Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, prowadzonego przez państwa członkowskie Unii Europejskiej w październiku 2001 r., było „Zapobieganie wypadkom związanym z pracą”. Więcej informacji na ten temat można znaleźć na stronie WWW Agencji: <http://osha.eu.int/ee2001/>. Na witrynie WWW Agencji znajdują się także linki do witryn WWW państw członkowskich Unii Europejskiej, gdzie można znaleźć opis aktów prawnych i wymagań, obowiązujących w poszczególnych państwach.